

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Irak Yerel Seçimleri Ülkenin Geleceğine Dair Umut Veriyor...

9 Şubat 2009

Neslihan Kaptanoğlu

**Türkiye Ekonomi
Politikaları Araştırma
Vakfı**

Irak'ta seçim süreci henüz tamamlanmadı. İlk defa uygulanan, çoğuna göre karışık olarak nitelendirilebilecek, yeni seçim yasası nedeniyle il genel meclisine seçilenlerin isimlerinin tam olarak belirlenmesi birkaç hafta daha sürebilir. Buna rağmen, 31 Ocak tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimler, Irak'ta en sonunda değişimin yavaş da olsa gerçekleşmeye başladığına dair bir karine sunuyor.

Geçtiğimiz Cumartesi günü Irak'ın on sekiz vilayetinden on dördünde gerçekleştirilen yerel seçimler, pek çok yönden bir ilki simgeliyor ve bu nedenle de önemi büyük. Yaklaşık 14.000 adayın ve 400 parti listesinin yarıştığı bu seçimler, Amerika'nın 2003'teki işgali sonrasında gerçekleştirilen en barışçıl seçimdi. Bu seçim, değişik siyasi partilerin güçlerinin test edilmesi ve ulusal düzeyde siyasi eğilimlere dair bir fikir sahibi olunması açısından önemliydi. 31 Ocak'ın bir önceki 2005 yerel seçimlerinden bir önemli farkı, yetkileri ve gücü arttırılmış il genel meclisleri için gerçekleştirilmiş olmasıydı.¹

Bu seçimlerin belki de Irak'ın geleceği açısından umut vaat etmesinin en önemli nedeni, 2005 yılında oy vermeme kararı alan Sünnilerin, bu sefer oldukça aktif bir şekilde seçimlere katılmaları. Sünnilerin sürece bu şekilde dâhil olmaları, siyasi fikirlerin siyasi platformlarda dile getirilmesinin yolunun açıldığı konusunda önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

¹ Uluslararası Kriz Grubu'nun 27 Ocak 2009 tarihinde yayınlanan "Iraq's Provincial Elections: The Stakes" adlı kapsamlı raporunda belirtildiği üzere, il genel meclisleri, 2005 yılında, vilayetlerin önceliklerini belirleme, yıllık bütçe planlarında değişiklikler yapma, yerel gelirler üretme ve toplama gibi konularda yetkiye sahipti. Güçlerini kısıtlayan en önemli faktör ise kendi bütçelerini kontrol edememeleri ve gelirlerinin merkezi bütçeden gelmesiydi. Yeni yasaya göre ise bu meclisler vali de dâhil olmak üzere üst düzey valilik yetkililerini seçmek ve gerektiğinde görevlerinden almak, tüm alanlarda vilayetlerin önceliklerine karar vermek, federal bakanlıklarla koordineli olarak siyasi ve stratejik planlar oluşturmak, yerel mevzuat oluşturmak, yerel güvenlik planlarını onaylamak gibi yetkilere sahipler. En önemlisi de artık bütçe federal bakanlıklar tarafından değil de vali tarafından hazırlanıyor, il genel meclisi tarafından onaylanıyor. Bu da il genel meclislerine öncesine nazaran inanılmaz bir güç getiriyor ve 2009 yerel seçimlerinin önemini artırıyor.

Irak Yerel Seçimleri Ülkenin Geleceğine Dair Umut Veriyor...

Öte yandan, Sünni seçmen sayısındaki büyük artışa rağmen ülke genelinde oy verme oranı %57'den %51'e düşmüş durumda. Bu, daha çok hayal kırıklığına uğramış olan Şii seçmen sayısındaki azalma ile orantılı olarak değerlendiriliyor.

Şu ana kadarki ilk resmi sonuçlar, dini partilere olan desteğin azaldığını, birlik, beraberlik, kamu güvenliği, güçlü merkezi yönetim gibi konuları ön plana çıkaran daha laik partilerin desteklerinin arttığını gözler önüne seriyor. Örneğin, Irak Başbakanı Nuri el-Maliki ve Dava Partisi, 2005 seçimlerine oranla oylarını önemli miktarda arttırdı.² Bu artış, pek çok nedene bağlanıyor. Maliki özellikle Mukteda el-Sadr'ın milisleri olan Mahdi Ordusu'na karşı askeri operasyonlar başlattıktan sonra sadece Şiilerin haklarını ve çıkarlarını koruyan bir lider olmadığını da kanıtlamış oldu ve Sünni Araplar nezdindeki olumlu imajını bu vesileyle geliştirdi. Ağustos 2008'de yerel seçim yasası ile ilgili Diyala'da meydana gelen açmazı çözmek için ve Irak'taki al-Kaide ile savaşmak için operasyonlar başlatması, gerektiğinde Kürt peşmergelere karşı da pozisyon izlemekten çekinmemesi, bu imajını pekiştirdi. Bu politikalar ise, Maliki'yi sadece Şii bir politikacıdan, mezheplerin ötesine geçebilmiş, daha ulusal bir Arap lideri haline dönüştürdü.

Yine ilginç bir gelişme, daha ulusalcı bir kampanya yürüten eski Başbakan Iyad Allavi'nin hem Sünni hem de Şii kesimden oy alabilmesi. Allavi'nin "İraqiya" adı verilen ve liberal isimlerden oluşan listesi, Selahaddin bölgesinde %13.9 oy alabilmeyi başardı. Değişimin bu kadar güçlü olmadığı, mezhepsel ayrışmaların ve iç çatışmaların ön plana çıktığı birkaç sene öncesinin Irak'ında, bir adayın değişik gruplardan oy alması çok daha düşük bir olasılığa sahipti.

Dini partiler ise tam tersi bir durum ile karşı karşıya. 2005 yılında yerel düzeyde iktidarı daha çok dini partilerin ele geçirmesine rağmen o dönemden beri vatandaşlara ulaşmayan hizmetler, yolsuzluk dedikoduları ve genel bir hoşnutsuzluk durumu dini partilerin güç kaybetmesine yol açtı. 2005 yerel seçimlerinde dini ön plana çıkararak oy kazanan bu partiler, yeni dönemde hızlıca oy kaybediyorlar. Irak İslam Devrimi Yüksek Konseyi (ISCI), dört sene önce kazandığı vilayetlerin çoğunu bu seçimlerde

² Bağdat'ta oy oranını %31.3'den %38'e, Babil'de %4.8'den %12.5'e, Basra'da %7.3'den %37'ye, Maysan'da %2.4'den %17.7'ye, Kadisiye'de %12.1'den %23.1'e, Vasi'te ise %4.8'den %15.3'e yükseltti. New York Times, Baghdad Bureau: Iraq from the Inside, "Election Results: Who is Up? Who is Down?", 6 Şubat 2009, <http://baghdadbureau.blogs.nytimes.com/2009/02/06/election-results-whos-up-whos-down/>

kaybetti. 2005’de güneyde Şii nüfus çoğunluğuna sahip dokuz vilayetten altısında, Bağdat’ın da en önemli bölgelerinde çoğunluğu ele geçirmişti. Bu seçimlerde ise pek çok vilayette oyları düştü.³ Abdül Aziz El- Hekim tarafından yönetilen bu parti, el-Hekim’in doğum yeri Necef’i bile kaybetti.

2005 ve 2009 Irak Yerel Seçimlerinde Bazı Vilayetlerde Dava ve ISCI Partilerinin Oylarının Karşılaştırılması

	2005		2009	
	Dava	ISCI	Dava	ISCI
Bağdat	31,30	54,90	38,00	5,40
Babil	4,80	36,50	12,50	8,20
Basra	7,30	48,70	37,00	11,60
Muthanna	9,70	19,50	10,90	9,30
Necef	26,80	46,30	16,20	14,80
Kadisiye	12,10	53,60	23,10	11,70
Vasit	4,80	12,10	15,30	10,00

Aynı şekilde, 1960 yılında, Baas rejiminin çökmesi sonrasında insanların daha çok dine dönmelerini fırsat bilerek kurulmuş Sünni bir İslamcı parti olan Irak İslam Partisi, 2005 seçimlerinde Anbar ve Diyala’da iyi sonuçlar almıştı. Bu sene, bu iki vilayetteki, özellikle de Anbar’daki oyları, oldukça azaldı. Anbar’da bu sene ılımlı Sünni ve aşiret adaylarından oluşan partiler ilk sıralarda yer aldılar. Yine dini daha çok kullanan partilerden biri olan, Basra valiliği dışında çok da fazla siyasi bir güce sahip olmayan Şii Fadhila partisi, son seçimlerle tamamen ortadan kayboldu. Hakkındaki yolsuzluk iddiaları ile ünlü bu partinin seçimlerdeki hezimet, seçmenlerin dini istismara karınlarının tok olmasa bile yavaş yavaş doymakta olduğunu kanıtlar nitelikte.

Kürt oylarına baktığımızda ise, Niniveh vilayetinde, 2005 yılında Sünni boykotu vasıtasıyla kazandıkları %75’lik oranın 2009 yılında, boykotun sona ermesi ile bölgesel demografik gerçekleri yansıtan %25 seviyelerine gerilediğini görmekteyiz. Yine Selahattin vilayetinde, 2005 yılında %29.2 oranında oy alabilmiş olan Kürt partiler,

³ Bağdat’ta oyları %54.9’dan %5.4’e, Babil’de %36.5’den %8.2’ye, Basra’da %48.7’den %11.6’ya, Muthanna’da %19.5’den %9.3’e, Necef’te %46.3’den %14.8’e, Kadisiye’de %53.6’dan %11.7’ye düştü. New York Times, Baghdad Bureau: Iraq from the Inside, “Election Results: Who is Up? Who is Down?”, 6 Şubat 2009, <http://baghdadbureau.blogs.nytimes.com/2009/02/06/election-results-whos-up-whos-down/>

Irak Yerel Seçimleri Ülkenin Geleceğine Dair Umut Veriyor...

2009 yılında aynı bölgeden sadece % 4.5 oy alabildiler. Diyala da ise 2009 yılında da 2005 yılında aldıkları % 17 civarındaki oylarını alabilmeyi başardılar.

ISCI'nin 2005'de aldığı oyların, 2009'da Dava partisine doğru kayması, 2005 boykotu sonucu çoğunlukta olmalarına rağmen temsil edilemeyen Niniveh vilayetindeki Sünnilerin yönetimi azınlık Kürt nüfusundan devralmaları gibi tüm bu gelişmeler, Irak'taki değişimi ve daha demokratik bir güç transferini başlatmış durumda. Tüm bu gelişmeler, ISCI, Fadhila ve Kürt partileri tarafından daha çok savunulan bölgeselleşmenin seçmenler nezdinde yeterince taraftar bulamadığını, seçim sandıklarından merkezileşme ve tek bir Irak yönünde çoğunluk çıktığını gösteriyor.

2009 yerel seçimlerinde göze çarpan bir diğer ilginç konu ise bağımsız adayların çokluğu idi. Geçen seçimlerden beri yaklaşık olarak 300 yeni demokratik ve liberal grup ortaya çıktı. Örnek olarak, Kerbela'da seküler bir aday, Yusuf Mecid al-Habubi, Maliki'nin doğum yeri olmasına rağmen, Dava partisi adayını geride bırakarak seçilmeyi başardı. Bağımsız adaylara bu yeni ilgi, iktidar partilerinden bıkan Iraklıların bir nebze de olsa onlardan uzaklaşarak yeni isimler deneme isteği olarak algılandı. Fakat seçmene parti belirtmeden bağımsız aday seçme hakkı tanıyan yeni seçim sistemi, zaman zaman popüleritesi azalan iktidar partileri tarafından kötüye kullanılmıyor da değil. Bağımsız seçilen adayların seçim sonrası eski partileri ile yollarını tekrar birleştirmelerine sıkça rastlanıyor. Ayrıca, bağımsız adaylarının çok olması ve Irak'ta seçim barajı uygulaması olması, oyların bölünmesi ve barajı geçemeyen bu bağımsız adayların oylarının büyük partilere aktarılması anlamına geliyor.

Genel olarak ele alındığında, 2009 seçimleri, temsilci düzeyi öncekine oranla çok daha yüksek, daha halka yakın, daha donanımlı, daha “yerli malı” adayların ortaya çıkmasını sağladı. 2005 seçimleri ve sonrasındaki Sünni Arap boykotu ile oluşan temsil dışılık meselesini ortadan kaldırdı. Bu sefer seçmenlerin çoğu, gerçekten değişimi yaratabileceklerini hissettikleri için büyük bir heyecanla sandıklara gittiler.

Daha bir buçuk sene öncesine kadar mezhepsel çatışmalarla çalkalanan bir ülke için bunlar çok güzel ve önemli gelişmeler. Bu seçimler Irak tarihinde önemli bir barışçıl dönüşümü temsil ediyor olabilir. Her ne kadar Amerikalılar Irak konusunda sıkça eleştiriler almış ve hala alıyor olsalar da ülkede son iki senedeki dönüşüm, göz ardı

Irak Yerel Seçimleri Ülkenin Geleceğine Dair Umut Veriyor...

edilemeyecek derecede büyük. Bu süre zarfında, sokaklardaki silahlı çatışmalar daha siyasi bir düzeye kayd. İşte bu değişimin önemli örneklerinden bir tanesiydi 31 Ocak yerel seçimleri.

Irak'ın geleceği ile ilgili soru işaretleri tabii ki de hala devam ediyor. Kuzeydeki üç vilayet ve Kerkük vilayetinde seçime gidilmemiş olması ülkenin bütünlüğü ile ilgili kafalarda hala soru işaretleri yaratıyor. Maliki'nin Dava partisi, dokuz vilayette en çok oy aldı ama koalisyon kurmadan tek başına yönetecek kadar da oy alamadı.

Fakat 31 Ocak'ta yerel seçimlerin ciddi bir tehlike atlatılmadan gerçekleştirilmiş olması ve ülkedeki tüm grupların oylarını verebilmiş olmaları, ülkede sokaktan meclise geçiş olduğunu yönündeki kanıları güçlendiriyor. Arap dünyasında halkların kendilerini yönetenleri seçim yolu ile değiştirdiği fazla örnek bulunmadığından, bu başarının devam ettirilmesi durumunda Irak, hızlı adımlarla örnek bir Arap ülkesi olma yolunda ilerliyor demektir. Son yerel seçimlerdeki adayların çeşitliliği ve nitelikleri, geleceğin Iraklı politikacılarının önümüzdeki dönemin Irak'ındaki pozitif rolleri konusunda ümit veriyor. Şimdi, yeni seçilen bu il genel meclislerine büyük bir rol düşüyor. Bu meclisler eğer kendilerinden beklendiği gibi iyi hizmet verirlerse, seçmenlerin demokratik sürece olan desteği ve inancı artacak ve Irak doğru yolda ilerlemeye devam etmiş olacak.